

ПРАВОВА ІДЕОЛОГІЯ В КОНТЕКСТІ ПРАВОВИХ ЦІННОСТЕЙ СУСПІЛЬСТВА

На зламі ХІХ-ХХ ст. у країнах Західної та Східної Європи стався перехід соціології від натуралізму та біологізму до психологізму, в зв'язку з чим відбулося становлення ідеологічних основ суспільства та культурно-правових підходів до вирішення тих чи інших питань у суспільстві.

Зміна суспільних відносин, зумовлена створенням і бурхливим розвитком інформаційних технологій, потребує швидкої та адекватної реакції з боку права. Водночас сучасний правовий механізм регулювання і охорони суспільних відносин не може повною мірою належно забезпечити відповідні зміни, спричинені експансією інформаційних технологій [1, с. 30].

Сукупність правових поглядів, заснованих, на певному соціальному досвіді і наукових знаннях є правовою ідеологією. Саме існування правової ідеології обумовлюється свідомим ставленням до права, як систематизований обґрунтований вираз потреб населення, яке пов'язане з пізнанням правових цінностей, та їх перетворенням у систему нормативного регулювання поведінки людей у суспільстві. Відповідно джерелом виникнення правових ідей, поглядів є об'єктивно існуючі соціально-економічні, політичні та культурно-правові відносини в суспільстві. Відповідно, основним завданням правової ідеології є формування правової свідомості суспільства та особи, правової культури окремих суб'єктів і суспільства в цілому, що формує в загальному правові цінності всього суспільства. Правосвідомість є однією з форм суспільної свідомості, яка розуміється як особлива форма віддзеркалення об'єктивної дійсності в суспільстві. До форм прояву суспільної свідомості залежно від сфери буття виокремлюють: мораль, або моральну свідомість; релігію, або релігійну свідомість; філософію, або філософську свідомість; правосвідомість, або правову свідомість; політичну свідомість тощо [2, с. 398]. Тому суспільна свідомість завжди формується на загальнолюдській свідомості та цінностях особистості та її правовій обізнаності. Це обумовлено тим, що носієм свідомості взагалі та кожної її форми, а в подальшому і загально-правової ідеології є відповідний соціальний суб'єкт: індивідуальний чи колективний. Тому, специфічним для правосвідомості та правової ідеології є спосіб відображення у свідомості соціальних суб'єктів правової дійсності. Відображення правових явищ у правосвідомості суб'єктів відбувається за допомогою спеціальних юридичних понять, принципів, термінів, категорій, правових

конструкцій та реалізації норм права в житті як суспільства так і особи; а також правових поглядів, відчуттів, які виникають у суб'єктів у процесі їх взаємодії та пізнання державно-правової дійсності. Наприклад, В. Комаров, професор, академік НАПрН України, стверджує про те, що сучасний рівень професіоналізму судової практики, який має формуватися під впливом ідеї, принципу верховенства права, безперечно, передбачає виведення стану право реалізації на рівень розмежування судового тлумачення позитивного і природного права [3, с. 18].

Так як у структурі правосвідомості зазвичай виділяють два великих блоки елементів, які її утворюють, це правова ідеологія та правова психологія; то основними елементами правової ідеології в умовах трансформації суспільства, є: правові погляди, ідеї, принципи, поняття, теорії, судження щодо права, що сформувались і відтворюються на раціональній основі, тобто як такі, що пов'язані з логічним мисленням та відчуттями особи. Виходячи з цього, можна зробити висновок, що правова ідеологія в умовах трансформації суспільства є концептуальним осмисленням і вираженням у свідомості суб'єкта його уявлень про право та його окремих інститутів. У зв'язку з цим у правовій ідеології відбиваються інтереси, цілі та бажання відповідного суб'єкта та суспільства в цілому. Разом з тим, можна сказати, що правова ідеологія в умовах трансформації суспільства виступає у вигляді системи ідей, взаємопов'язаних єдиною сукупністю принципів і цінностей і намагається за рахунок дій осіб, які є її носіями, вплинути на формування правосвідомості інших соціальних суб'єктів, з метою визначення характеру і спрямованості правової поведінки і, таким чином, загального впливу на функціонування правової сфери всього суспільства. Відповідно, правова ідеологія суспільства, формується певною групою осіб, які виступають як ідеологи певних правових напрямків.

Отже, правова культура особи і всього суспільства залежить від рівня певного правового сприйняття дійсності особою та реалізації її духовних і матеріальних цінностей у правовій сфері, які є у розпорядженні певного суспільства або окремого соціального суб'єкта, що входить до його складу. Правова культура суспільства пронизує всю систему правової реальності від процесу формування та виникнення права до реалізації приписів останнього в системі суспільних відносин, зокрема у поведінці соціальних суб'єктів; і має певне значення для нормального існування всього суспільства. Зазначена єдність визначає місце та значення правової ідеології в умовах трансформації суспільства на сучасному етапі розвитку і функціонування системи державотворення.

Література

1. Стефанчук Р. Інформаційні технології та право. *Право України*. 2018. № 1. С. 30-50.
2. Машков А.Д. Теорія держави і права: підруч. Київ: ВД «Дакор», 2014.

492 с.

3. Комаров В. Основоволожні принципи цивільного судочинства. Право України. 2018. № 10. С. 14-49.

УДК 34:001.895:004(043.2)

Пильгун Н.В., к.ю.н., доцент,
Бондар О.С., студент магістратури,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ЦІННІСНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНИХ ЮРИДИЧНИХ ЗНАНЬ

Формування сучасних юридичних знань залежить від багатьох факторів в системі державотворення будь-якої держави. Дана тема присвячена дослідженню питань походження, сутності та змісту юриспруденції, загальних та специфічних особливостей її розвитку, а також з'ясуванню логіки процесу становлення юридичної науки шляхом розгляду різних підходів до визначення поняття юриспруденції та вивчення історичних і соціокультурних передумов формування даного явища. Разом з тим, потрібно враховувати також ступінь причетності до появи, формування та функціонування кожного з державно-правових явищ в контексті ціннісних характеристик сучасної юриспруденції.

Предметом юриспруденції є найпоширеніші закономірності появи, функціонування та розвитку закону та держави, їх сутність, структура, основні елементи, принципи, напрямки діяльності та ознаки. Юриспруденція охоплює всі рівні системи державотворення та безпосередньо сферу юридичної діяльності, розкриває сутність держави і права, їх функції, роль, соціально-культурні цілі, фундаментальні зв'язки та відносини, що визначають тенденції та шляхи розвитку конкретної сфери суспільного життя, і на цій основі формуються основні фундаментальні висновки та умови розвитку про державу і право. Теорія держави і права є фундаментальною наукою та навчальною дисципліною, і вона має методологічне призначення, однак фундаментальність не означає незмінність [1, с. 3].

О. Зайчук, стверджує про те, що держава є надзвичайно складним, історично мінливим явищем, її пізнання залежить від постійних змін економічних, соціальних, класових, духовних, релігійних, національних та інших чинників, що обумовлюють її сутність і функції [2, с. 59-60]. Тому і наука є плинною і динамічною відповідно до змін в державно-правовому процесі.

Існують різні доктринальні позиції, щодо формування сучасних юридичних знань. Доктрина, що базується на пріоритеті права, здається